

# Бумеранги долі

Анатолій Матіос

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавництво «Наш Формат». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — [nashaknyga.com.ua](http://nashaknyga.com.ua)

\* \* \*

І все лише тому, що ми найбільш «притомні» до брехні, а не до правди під своїми іменами?

Що з нами всіма не так?

Чому так є, що:

- навколо — одні безіменні та безумні «слуги», а господарів немає?

- куди зникли чи розвіялися всі притомні і чому хайп на всьому?

- чому лише регіт і «яка різниця» нових Офісів, де мою Конституцію неодноразово згвалтували?

- чому нізвідки і ні від кого не чути жодних для людей та держави, навіть найпростіших, сенсів та смислів?..

Ото й думаю:

Ось мій народ — він ніби сам собі і Нація, і Творець.

То мав би сам собі з еліти розумних обирати.

А Воїнів не лише у часи війни злегка леліяти, а насправді шанувати.

І суспільство не лише до реготу з держави, а й до роботи спонукати.

Іуд та чужих фарисеїв до кабінетів влади навіть близько не допускати.

А вже тоді не за анекдоти, а за попереднє прожите заради нації життя притомних у президенти вибирати.

Пісня якась виходить. Чи майже казка.

Але не про наше життя та пісня. Бо наші 12 мільйонів українців заради сенсу і смислу власного життя взагалі два роки тому нікого собі не обирали. А інші 13 із 31 мільйона мого народу вірусом малоумства всю націю з реготом на догоду фарисеям розіп'яли.

Давньогрецький мислитель і реаліст Платон у своїй «Республіці» ще до народження Творця для таких, як ми, ось таке

пророцтво написав і таку аксіому вивів:

«Важкі часи народжують сильних людей. Сильні люди створюють хороші часи. Хороші часи народжують слабких людей. Слабкі люди створюють важкі часи».

Важкі зараз часи. Невідомо, як скоро інші настануть. На собі все це відчуємо.

Але знаю і вірю: найбільша сила народжується з найглибшого болю. І лише після нього прийде до нас велика сила сенсів і смислів українського життя заради власної держави.

Вона — та сила, що елітою називається, — в Україні ще трішки є.

Читайте. Це про сильних людей. Не безгрішних українців.

Бо Бог дає жити всім. Від безхатченка і до президента.

Від розбійника і до воїна. Від стадіону і до Ростова.

Але кожному до власного прозріння за зроблене бумеранг долі повернеться лише у сенсі та смислі оцих слів: «Господи, згадай мене, коли прийдеш у Царство Твоє» (Лк. 23:42).

Зеркаль

Цей день ніби не відрізнявся від попередніх. Здавалось, що інформаційний потік щоденних новин і близько не породжував у людей відчуття тривоги через те, що десь там, на війні, комусь може бути недобре і зле. Напівсонна столиця дихала спокоєм життя і жодного поняття не мала про «елденерівські» жахи.

Щоразу, повертаючись із фронту в Київ, я ніяк не міг звикнути із навколишньою неприкритою байдужістю до війни, яка для всіх довкола була десь там — «далеко-далеко».

Остання поїздка на Схід вихолостила душу від будь-яких емоцій. І це було, напевно, навіть моторошніше, ніж самому відчувати той страх, який завжди на передньому краї смертю пахне й на живу людину чатує. Там завжди це відчуваєш, але не хочеш ані вірити, ані розуміти. Навпаки: під'їжджаючи все ближче до фронту,

наче молитву, повторюєш, як усі, єдину мантру: це не про мене, мене це не торкнеться, мене не вб'ють, зі мною цього не може статися. По собі то знаю.

Цього разу через лінію фронту (всі дипломатично-сором'язливо називали її «лінія розмежування») знову привезли жменьку наших обміняних у сепарів полонених.

Після перших фото та короткого відео для ЗМІ «обійми» Батьківщини для визволених починалися з перевірки і допитів. Контррозвідка СБУ з психологами намагалися глибше заглянути в душу та свідомість звільнених. А ми їх допитували. Скрупульозно так. Про все, що з ними відбувалося, — від першої години, як їх захопили сепаратисти, і до останнього дня перед обміном. Про полон і їхнє щоденне в ньому не життя (жодному найлютішому ворогові не побажав би його ніколи), а виживання. Переважно то були страшні розповіді. Наче про потойбічний для всього людського кривавий морок.

Повернувшись до Києва, я точно знав, що із тою бідю, яку вчоргове побачив і про яку почув від звільнених бранців, маю невідкладно щось робити. Щоправда, не розумів, до кого з проблемою йти і, головне, хто може в ній зарадити?

Навіть зараз мені важко собі пояснити, чому саме так тоді підсвідомо вчинив. Підняв слухавку урядового телефона і сказав: «Добрий день, я головний військовий прокурор. Мені потрібно з вами побачитися».

«Добрий день», — прозвучало у відповідь. На мить зависла пауза. Управлінська ввічливість спонукала співрозмовницю запитати, з приводу чого чи на яку тему нам потрібно поговорити. На це одразу, навіть не думаючи, відповів: «Ізоляція». У відповідь знову тиша. Мені навіть здалося, що з того боку поклали слухавку. «Ізоляція? Що це значить?»

Кажу: «Розповім при зустрічі». — «Добре». Ми домовились зустрітися — не відразу, не того ж дня.

Я на кілька днів знову втонув у повсякденній рутинній роботі. Нерідко думки про неї мало на що надихали, окрім розуміння, що це, напевно, непомірна за неї плата: чи не повсякчас відчувати до себе ненависть багатьох малообізнаних, заради кого ту роботу робиш. Часто так бувало — особливо після прочитання у фейсбуці чергових повчальних заклинань та кричалок від людей, які безпечно освоювали іноземні гранти в мирному Києві, але точно не були і не хотіли йти воювати на фронт.

За два дні ми зустрілися з моєю співрозмовницею. Київ, квітуче літо, гарна погода. Йду зачовганою бруківкою центру столиці. Пішки від Європейської — далі Костьольною, Михайлівською, чомусь пішов на Софійську площу. Мимохідь сумно зауважую, що під цією київською бруківкою вже пролита стільки крові, стільки біди, що, поділившись своїми новинами про чергові жахи, я навряд чи особливо здивую свою співрозмовницю.

Я збирався розповісти їй про те, як людськими руками твориться на Сході смерть. Знання деталей катувань і позасудових смертних вироків жахливим тягарем терзали мою душу. Але ви не подумайте, що то смертельно важко — щось про війну відчувати чи знати. Та ні. Просто від таких знань і бачень кожна душа відмирає шматками. Від болю спаленими до попелу. А ось для більшості людей за довгі роки цієї біди ріденькі телевізійні новини-знання про неї, ту війну, взагалі не є проблемою, а тим паче предметом для якихось глибоких роздумів. Про постійне невидиме дихання смерті й саму війну пам'ятатиме тільки той, хто бодай раз був на фронті не лише заради фото чи показухи.

Йду. Під ногами бруківка історичного центру столиці. Думаю:десь там — ота чорно-біла війна, а отут — кольоровий Київ. Мало хто (щоб не сказати ніхто) зараз відчуває цей подих застиглої в

історії смерті, що ой як часто бродила вулицями столиці. Навряд чи хтось бодай зараз згадає про шибениці 1946 року, коли полонених фашистів вішали в центрі Києва. За катування невинних людей, за Бабин Яр, за тисячі покалічених та розстріляних душ вішали. Прилюдно. Щоб утамувати спрагу помсти? Чи нелюдський біль? Чи заради справедливості вішали?

Не можу знати відповіді. Хто на ці запитання тепер може відповісти?

До мого здивування, зустріч мені призначили не в міністерстві, а на літньому майданчику кафе столичного готелю «Інтерконтиненталь» в обідню перерву. З одного боку — Михайлівський собор, з другого — Міністерство закордонних справ, з третього — поліція та суд в одній будівлі. Такий собі трикутник віри, дипломатії, а ще — державного примусу і ніби справедливості в центрі столиці.

Я не планував займати багато часу співрозмовниці заради своїх розповідей. Мав намір одразу переконати цю жінку, щоб допомогла зробити те, що видавалося мені вкрай важливим і потрібним. Я мав це зробити — і край. Чи заради майбутньої помсти катам, а чи заради справедливості для катованих. Не думав тоді, як собі самому на це питання відповісти.

Підходжу, вітаюся. Дивлюся на жінку, яку раніше бачив лише на телеекранах. До мого сорому, вона вже чекала за столиком у кафе.

Не скажу новину, що кожна людина сприймає співрозмовника, оцінюючи його вигляд. Особливо жінки — вони радше в цьому профі. Підходячи до столика, за яким сиділа ця пані, на мить склалося враження, ніби йду від Рінгштрассе повз оперний театр до ресторану «Захер» у Відні, а там якась австрійка чи німкеня гонорового, аристократичного вигляду злегка невдоволено на когось чекає. Маючи у своїх жилах трохи австрійської крові, не раз

бував у Відні (величне місто) — панською є та описана дорога. Якесь там усе досконало шляхетно-холодне, чи що... Скрізь там сліди імперії.

Коротка стрижка, беземоційно-дипломатичні спокійні очі зміряли мене з ніг до голови. Жінка у відповідь неголосно привіталася і ледь уловимим рухом очима показала: «Сідайте». Прошу вибачення за спізнення. Майже мовчазний аскетизм жіночої реакції на мій невчасний прихід дещо мене здивував.

Обмінююся словами ввічливості. «Дуже приємно. Я такий-то. Як ваші справи?» — «Дякую. Я вас слухаю». Ось цей початок нашої розмови у темпі «відразу бика за роги» від співрозмовниці з тендітними знервованими пальцями і красивими очима я сприйняв трохи дивно. Ця, на перший погляд, стримана жінка справляла враження людини, що любить себе і знає собі ціну. А ще в очі відразу кидалася оця її всім європам знайома хустка-шалик, що яскраво виділялася на діловому одязі. Я тоді ще подумав, що цей ніби спокійний вигляд співрозмовниці не надто гарантує того, що наша серйозна розмова не буде марною. Але ця жінка мала якусь невлемиму життєву харизму, що все ж таки давала невелику надію на успіх.

Попри її коректну стриманість, мене таки щось у ній вразило. Я лише пізніше усвідомив, що саме.

Навпроти мене сиділа заступниця міністра закордонних справ пані Олена Зеркаль.

Я не став зосереджуватися на своїх думках і відразу сказав: «Мені потрібно розповісти вам про “Ізоляцію”». — «Я слухаю».

Навіть не запитала, що таке «Ізоляція», чому говорю про неї. Просто: «Слухаю».

Розкажую.

Щоб і ви розуміли: «Ізоляція» — це колишній завод із виробництва скловати (яка гірка іронія гри слів і долі!..) на вулиці

«Светлый путь» у межах вже окупованого Донецька. Зведений колись ударно-стаханівськими методами, потім вкинтий у розруху 90-х, куплений-перекуплений, цей завод був відтак «віджятий» у власників сепаратистами. Відтоді «Ізоляція» стала місцем виживання та щоденним жахом кожного українця, який потрапляв до сепаратистського полону. Хто хоче, може знайти той завод на мапі гугла. Багато зрозумієте з тих фото. Там щодня «інші українці» й «брати-сусіди» з диким задоволенням люто катують тих, хто для них є «не таким українцем». Бандерівцями і правосесками там, в «Ізоляції», поміж лютої лайки, наших полонених називають. Ще трохи розповідаю пані Зеркаль, чому така назва. Із 2010 року там був облаштований так званий культурний простір «Ізоляція». А вже за роки війни під цією грою слів поступово стали критися жахливі, тавром випалені на живих людях символи.

Я розповідав пані Олені про жахи, що там кояться, абсолютно абстрагувавшись від того, кого і що навколо бачу. А бачив я у міру привітну пані, накрохмалену скатертину, келих білого вина в обідню перерву на, як тепер модно казати, ланчі посеред сонячного київського дня. Тривала непроTOCOLьна зустріч із заступницею міністра закордонних справ, яка бачила мене вперше і, напевно, думала: «Що за настирлива прокурорська величність прийшла тут отаке розповідати? Чого він від мене хоче?».

Це чітко читалось на обличчі співрозмовниці — принаймні так мені здавалося через відсутність бодай якоїсь видимої з її боку реакції. Абсолютно ввічливий, але ніби відсторонений, навіть, здавалося б, без найменшої зацікавленості погляд ковзав на тоненький наручний годинник і свідчив про те, що пані Олені чи то нудно, чи то в неї обмаль часу на мою довгу тираду. Бачу: вона не вповні розуміє причини зустрічі і злегка хмурить брови, бо оте моє нарочито рішуче — «мені треба, і все тут», — мабуть, не кожен у владі собі до неї «з порога» дозволяв.

Розповідаю їй, що засновником тієї нелюдської катівні й головним катом (саме це слово) був і є такий собі «Ленін». Наш, українець. Колись, із легкої руки особисто прем'єра Азарова, український держслужбовець Василь Євдокимов від початку війни очолив центр спеціальних операцій так званого «МГБ ДНР». Це за його командою в мирних містах і нашій столиці вибухали автівки, в яких загинули і на частини були розірвані полковник СБУ Олександр Хараберюш і один із керівників ГУР МОУ Максим Шаповал. Саме там, у цій «Ізоляції», досі плете сатанинські плани їхнє сепаратистсько-нацистське гестапо.

Я кидав ці слова кудись у простір, навіть не дивлячись на реакцію співрозмовниці. Там, в «Ізоляції», живі люди із садистським задоволенням вибивали та виривали в інших людей зуби, відрізали руки, тавром випікали тризуби, шматували й особливо ретельно палили струмом геніталії, щоб чоловіків назавжди зробити каліками. В «Ізоляції» людину знищували як особистість і перетворювали на позбавлений людської подоби та свідомості лантух із кістками. А ще там під відеозапис грали у футбол відрізними головами наших розвідників. Людей... Головами...

Розповідаючи про все це, я почав задихатися від внутрішньої люті. Просто наслухавшись людей, яких вдалося обміняти, начитавшись їхніх показів, я розповідав про ці жахи пані, яка нічого про них не знала, — і мені аж липко стало в роті, ніби від присмаку їхньої закатованої крові.

Я б не сказав, що погляд її теплішав. Вона просто слухала — і я бачив, як ця жінка з чітко структурованим мисленням подумки фіксує собі якісь тезові моменти, досі не до кінця розуміючи, чого я від неї хочу. Зрештою це питання висвітлювалося в її очах.

А от сонце кольорового і далекого від війни Києва грало таким собі легким бісиком на стінці фужера з вином, якого

співрозмовниця час від часу пригублювала. Це мене дратувало. Я нервував.

У її зосередженому погляді читалося: «То ти прийшов розповісти, що мені треба туди, в “Ізоляцію”, поїхати як заступниці міністра закордонних справ? Чи ти просто знайшов кому цю жахливу сповідь вилити?». В її очах щось таке читалося — принаймні так мені здавалося.

Нерозумні у мене тоді на неї були реакції. Емоційні. Аж тепер розумію, що реагував так через те, що насправді нечасто зустрічав безпристрасних жінок із тверезим та гострим розумом.

Кажу: «Ми з великими потугами зібрали докази катувань і порушення законів та звичаїв війни — все відповідно до нашого законодавства, — але це неможливо відправити до суду. Ми майже всіх тих нелюдів знаємо, встановили. У нас є письмові свідчення майже двох тисяч осіб, які зі сльозами розповіли правду про жахи, що їх із ними коїли в центрі Європи».

Вона мовчить. І тут мене нестримно понесло висповідатися їй про наших партнерів/патронів — на повну. Про все, що я думаю про них за весь час війни.

«Пані Олено, ми заради їхнього ж спокою і ситого миру досі лише самі платимо таку собі “невеличку” ціну нашою червоною кров’ю, при “глибокій-преглибокій стурбованості” європ та америк. А їм, отим нашим партнерам чи патронам, або експорт нашого лісу подавай, або чергову задачу суверенітету довгим списком на тарілочці взамін принеси. Взамін отого фінансового зашморгу, який ніхто з них нам із горла під час війни не зняв. А ще: у печінці вже сидить та їхня вічна єзуїтсько-дипломатична “стурбованість” з кожного приводу».

Закінчую вже геть емоційно: «А співпраця з ними — то ваша парафія!».

Це був мій не вповні чесний випад на адресу заступниці міністра закордонних справ Олени Зеркаль, яка відповідала за нашу євроінтеграцію та співпрацю України з міжнародними судами, арбітражами й іншими «вічно стурбованими» інституціями.

Зеркаль мовчить. Лише дивиться на мене, не відводячи погляду.

Пояснюю їй про рутину, закулісся міжнародно-правової бюрократії, з якими ми зіткнулися, про наявні протоколи допитів, умовляння потерпілих не боятися свідчити на катів, наші «реверанси» перед Європою задля виконання нею міжнародних правових норм, постійні недововки представників різних європейських правозахисних інституцій, які, наче на екскурсію, їздять до нас побазікати про далеку війну. «Пані Олено, ми як прокурори самі не можемо донести світові правду про те, що насправді відбувається на Сході і які жахи там коять з людьми».

Тисну на її емоції: «Ви ж знаєте, що неможливо прийти і розповісти це на жодному українському телеканалі: чи то на “реготливому” “1+1”, чи то на “інтернаціональному” “Інтері”, а чи на “западенському” Zіky, що його в постмайданній Україні з еміграції легко придбав розшукуваний експодатківець Клименко. Все це, за великим рахунком, ні тут, ні в європах нікому не є цікавим».

Важка тема змусила мене до таких пасажів удатися. Пані Зеркаль мої емоції терпляче слухала. Тільки кришталіки її очей стали наче затуманені. Подумав: дивна ця жінка... Начебто й мало б їй боліти все почуте, але вона мов зашита в лати — просто Жанна д'Арк якась...

Я приховано нервував. Кипіло мені. Нарешті чи то видихнув, чи то безапеляційно висунув оту свою вимогу: «Ми маємо всі документи, ми їх ще дозберемо, але я прошу, щоб ви привезли чи передали їх до Європи». Продовжую: «Так, я розумію, що це ще та рутинна. Дотриматися всіх міжнародних процесуальних норм при

фіксації свідчень катованих людей. А ще ті сотні й тисячі аркушів доказів потрібно перекласти мовою, яка буде зрозуміла, вибачте, ситим, байдужим і зверхнім європейцям чи всім тим, хто сидить у міжнародних судових інституціях. Міжнародний кримінальний суд приймає тонни паперів із безоднями жаху, що кояться десь там, у світі. Але наш жах найстрашніший, бо все те у ХХІ сторіччі нашою кров'ю стікає в центрі Європи».

Заздалегідь усвідомлюючи, що це протаранить тонку дипломатичну душу пані Олени, я не стримався і зрештою, зі злістю від власної безпорадності щось змінити, сказав: «Європі, за великим рахунком, ми до сраки». Ошелешена реакція пані Олени свідчила, що на перший раз вона мені таке словосполучення точно нелегко вибачила.

Я все тиснув на неї, не почувши негайної відповіді — чи, може, не бажаючи її чути, — бо вона ж має це зрозуміти і обов'язково все необхідне зробити «за визначенням» та без будь-яких заперечень. Зрештою спитав: «У вас же є син?».

Беземоційність її обличчя після цих слів тим паче вразила. Воно й так було злегка бліде, незасмагле, а тут іще дужче побіліло. Мені здалося, що в цієї жінки (та, напевно, й у кожного) будь-яка стороння людина, що безпричинно язиком торкнулася її родини, — це відразу ворог. Я зайшов на ту територію чи свідомо зробив випад у ту сферу, що болить будь-якій матері. Усвідомлюючи гірку правду всього, що наговорив, у кінці кажу: «Якщо ми цього не зробимо, вони не зупиняться, і будь-хто із наших чи чужих дітей колись, не дай Боже, може потрапити в “Ізоляцію”. Звідти без тяжких втрат неможливо дістати чи визволити нікого, хай би хто і що розповідав про вселенськи підготовлені й продумані спецоперації зі звільнення заручників. Це все — відверта брехня заради хвалькуватого піару».

А якщо начистоту — то ніхто й ніколи, ні до й ні опісля на широкий загал про заміноване кафе чи про «літаючий» ліфт не

розповідає, а тим паче про визволення заручників наввипередки не кричить. Коли хтось таке розповідає — то вже діарея. Намагання словами виправдати власну неспроможність.

Я міг би ще довго розповідати про ту розмову — та головне: ми домовилися.

Ми домовилися про наступну зустріч для деталізації. На тому й розійшлися. Я не дарма нервував, бо так і не почув її «так» чи «ні». Вона просто сказала: «Я пораджусь з командою, що ми можемо зробити. Це дуже важко. І такого в Україні ще ніхто не робив».

Щоб підготуватися до наступної зустрічі із заступницею міністра закордонних справ, запрошую до себе генерала Юрія Рудя. У військовій прокуратурі він відповідав за збирання доказів воєнних злочинів. До аскетизму скромна людина, він декілька днів носив мені томи людського болю, де процесуальною мовою було описано тілесні ушкодження, а ще механізм, хронологію та жахіття катувань живих українських людей. Спокійним голосом, із затисненими від хвилювання щелепами, Юрій Олександрович розповідав, чому Грузія після російського нападу у 2008 році не змогла через міжнародний кримінальний суд притягнути Росію до відповідальності за злочини проти людяності. Грузини не знали і вчасно не зібрали документи про злочини загарбницької війни. Через те вони і втратили можливість на своєчасне і правильно підготовлене звернення до міжнародного суду.

...

Далі — у повній книжці «Бумеранги долі».  
[nashaknyga.com.ua](http://nashaknyga.com.ua)